

केंद्र शासनाच्या प्रतिस्पर्धा अधिनियम, २००२
च्या अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: मुसका-१७१३/प्र.क्र.१३/उद्योग-६,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
तारीख: १८ जानेवारी, २०१४.

प्रस्तावना -

केंद्र शासनाने प्रतिस्पर्धा अधिनियम, २००२ मंजूर केलेला असून सदर अधिनियमातील सुधारणांसह दिनांक ०१ जून, २०११ पासून संपूर्ण देशामध्ये लागू झालेला आहे. सदर अधिनियमाची प्रत www.cci.gov.in/ या संकेस्थळावर उपलब्ध आहे. देशातील ग्राहकांचे हित जपणे, सर्व उद्योजकांना व्यापारामध्ये / उद्योगांमध्ये भाग घेण्याची समान संधी मिळावी, बाजारामध्ये निकोप स्पर्धा वाढीस लागावी व ग्राहकांना योग्य त्या किंमतीत चांगल्या दर्जाचा माल व सेवा मिळावी, बाजारामध्ये कोणत्याही संस्थेची मक्तेदारी निर्माण होऊ नये व स्पर्धेला अडथळा निर्माण करणाऱ्या घटकांविरुद्ध योग्य ती कारवाई व्हावी, यासाठी सदर अधिनियमात तरतुदी केल्या असून सदर तरतुदींची अंमलबजावणी करण्यासाठी भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोगाची स्थापना करण्यात आलेली आहे.

२. केंद्र शासनाने असे जाहीर केले आहे की, उत्पादन व उद्योगधंद्याच्या घटकांमध्ये निकोप स्पर्धा निर्माण व्हावी, सर्व घटकांना समान संधी व उद्योग वाढीची मुभा मिळावी, ग्राहकांना तसेच शासकीय विभागांना योग्य किंमतीत चांगल्या दर्जाचा माल / सेवा मिळणे आवश्यक आहे. स्पर्धेला मारक ठरणारे करार ग्राहकांबरोबर केले जातात. काही व्यक्तींचा / उद्योगांचा समूह एकत्रित येऊन आपआपसांत सहकार्य करून माल, उत्पादन, विक्री व किंमत यांच्यावर ताबा मिळवितात. त्यामुळे काही घटकांना निविदा प्रक्रियेतून बाहेर पडावे लागते. काही घटकांची मक्तेदारी निर्माण होते. यामुळे ग्राहकांना / शासकीय विभागांना जास्त किंमत देऊन कमी दर्जाचा माल किंवा सेवा प्राप्त होते. या स्पर्धात्मक वातावरणावर विपरित परिणाम करणाऱ्या व स्पर्धात्मक अधिनियमातील तरतुदींचा भंग करणा-या बऱ्याच कंपन्यांवर भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोगाने मोठ्या प्रमाणात दंड आकारलेले आहेत.

३. भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोग अधिनियम, २००२ कलम ३,४ व ५ मधील तरतुदींचा भंग करणा-या व स्पर्धेला मारक ठरणारा कोणत्याही करारविरुद्ध / मक्तेदारीविरुद्ध व इतर बाबींबाबत आयोगाला स्वतःहून किंवा प्राप्त झालेल्या तक्रारीची चौकशी करण्याचा व त्यावर योग्य ती कारवाई करण्याचे

अधिकार आयोगाला आहेत. या अधिनियमातील कलम १९ (१) मधील तरतुदींची भंग करणारी एखादी घटना घडत असेल तर त्याबाबत कोणतेही राज्य शासन किंवा सक्षम प्राधिकारी याबाबतची तक्रार आयोगाकडे करू शकतील व राज्य शासनाकडून किंवा सक्षम प्राधिकारी यांच्याकडून तक्रार प्राप्त झाल्यावर त्याबाबत योग्य ती चौकशी आयोगामार्फत करण्यात येईल अशी तरतूद या अधिनियमातील कलम २६ मध्ये करण्यात आली आहे. त्यामुळे उद्योगधंद्याच्या वाढीच्या दृष्टीने मारक ठरणार्या, काही ठराविक उद्योगांची मक्तेदारी निर्माण झाली असल्याचे किंवा स्पर्धेस मारक ठरणार्या बाबी शासनाच्या निदर्शनास आल्यास त्या बाबी राज्य शासनानामार्फत आयोगाकडे संदर्भित करणे शक्य होणार आहे. सदर कायदा केंद्र शासनाने पारित केला असला तरी राज्यामध्ये या कायद्याच्या तरतुदीबाबत अद्याप जागृती झालेली नाही. त्यामुळे सदर कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी सदरच्या तरतुदी सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणणे आवश्यक आहे. राज्यातील उद्योगाचा विकास, ग्राहक कल्याण, मालामध्ये नाविन्यता व स्पर्धात्मक वातावरण निर्माण होण्यासाठी राज्य शासनाने भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोगाच्या सहकार्याने कारवाई केल्यास राज्यातील उद्योगधंदे, व्यापार यामध्ये सर्व घटकांना समान संधी मिळून उद्योगधंद्याची वाढ होण्यासाठी स्पर्धात्मक वातावरण तयार होईल.

४. सद्या राज्यामध्ये विविध उपकरणांच्या खरेदीमध्ये, फ्लॅट खरेदी करारांमध्ये अनेक गैर प्रकार होत असल्याचा बाबी वर्तमानपत्रांमध्ये प्रसिध्द होत असतात. काही कृषी मालांमध्ये उदा. बी-बियाणे, खते व कांदा इत्यादींच्या किंमती अकृत्रिमरित्या वाढवून ग्राहकांची कुचंबना केली जाते, अशा प्रकारच्या तक्रारी येत आहेत. त्यामध्ये आयोगाने सुचवल्यानुसार ग्राहकांसाठी स्पर्धात्मक तत्वे लागू करण्यासाठी तसेच स्पर्धात्मक विनिमय करण्याचा अनुषंगाने योग्य ते पाऊले उचलणे आवश्यक आहे. त्या दृष्टीने या कायद्यातील तरतुदीमुळे उद्योगधंदे व व्यापारामध्ये सर्व घटकांना समान संधी कशी उपलब्ध होईल याबाबत जिल्हा व विभागीय स्तरावरील शासकीय अधिकाऱ्यांना म्हणजे उपजिल्हाधिकारी, संचालनालयातील उपसंचालक, सहसंचालक या दर्जाच्या अधिकाऱ्यांना प्रशिक्षण देणे आवश्यक आहे. त्यामुळे सदर अधिनियमाच्या अंमलबजावणीसाठी सदर तरतुदी सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

उपरोक्त प्रस्तावाच्या अनुषंगाने शासनाने खालीलप्रमाणे निर्णय घेतलेले आहेत.

(१) प्रतिस्पर्धा अधिनियम, २००२ या अधिनियमाचे प्रशिक्षण देण्यासाठी “नोडल एजन्सी” म्हणून यशदा, पुणे या संस्थेची निवड करण्यात येत आहे. आवश्यकतेनुसार यशदाने या कायद्याच्या प्रशिक्षणासाठी एका स्वतंत्र सेलची स्थापना करावी.

(२) राज्यामध्ये स्पर्धात्मक वातावरण निर्माण होण्यासाठी व गैरप्रकारांवर आळा घालण्यासाठी योग्य त्या उपाययोजना करण्यासाठी मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली एक सुकाणू समिती स्थापन करण्यात येत आहे. या समितीमध्ये खालील सदस्य असतील.

- १) अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- २) अपर मुख्य सचिव, कृषी व पणन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ३) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ४) प्रधान सचिव, वैद्यकीय शिक्षण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ५) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ६) प्रधान सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ७) प्रधान सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ८) प्रधान सचिव (उद्योग), उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ९) प्रधान सचिव, गृहनिर्माण विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १०) प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- ११) सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १२) सचिव, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १३) सचिव, (लघु व मध्यम उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १४) महासंचालक, यशदा, पुणे.

या समितीची बैठक आवश्यकतेनुसार घेण्यात यावी. या समितीने राज्यामध्ये स्पर्धात्मक वातावरण निर्माण होण्यासाठी सद्या होत असलेल्या गैर प्रकारांवर आळा घालण्यासाठी योग्य त्या उपाययोजना सूचवाव्यात.

(३) प्रधान सचिव (उद्योग) यांच्या अध्यक्षतेखाली स्पर्धात्मक तत्वे अंगिकारण्यासाठी व त्याबाबत येणाऱ्या अडीअडचणी समजून घेण्यासाठी एका लहान गटाची स्थापना करण्यात येत आहे. सदर गटामध्ये खालील सदस्यांचा समावेश असेल.

- (१) विकास आयुक्त (उद्योग) उद्योग संचालनालय, मुंबई,
- (२) आयुक्त (कृषी) मध्यवर्ती इमारत, पुणे,
- (३) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण, मुंबई,
- (४) संचालक, सार्वजनिक आरोग्य संचालनालय, मुंबई.

या अधिनियमातील तरतुदींचे योग्य प्रकारे अंमलबजावणी करण्यास ज्या विभागांना काही अडचणी असतील, त्या विभागांचे सचिव किंवा त्यांचे प्रतिनिधी यांना या गटांच्या बैठकींना निमंत्रित म्हणून बोलविण्यात यावे. तसेच भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोग व राज्य शासन यांच्यामध्ये समन्वयाची जबाबदारी प्रधान सचिव (उद्योग) यांच्याकडे सोपविण्यात येत आहे.

(४) राज्यामध्ये उद्योगधंद्याची निकोप व स्पर्धात्मक वाढीला मारक ठरणाऱ्या बाबी निदर्शनास आल्यास अशा बाबी संबंधित प्रशासकीय विभागांच्या सचिवांनी / विभाग प्रमुखांनी या अधिनियमातील तरतुदीनुसार आयोगास संदर्भित करून त्याबाबत उचित कार्यवाही करण्याची विनंती आयोगास परस्पर करावी. तथापि, अशा प्रकारे राज्य शासनामार्फत एखादा संदर्भ / तक्रार आयोगास करण्याबाबत काही प्रश्न किंवा शंका निर्माण झाल्यास त्याबाबत संबंधित प्रशासकीय विभागाच्या सचिवांनी / विभाग प्रमुखांनी मुख्य सचिवांच्या मान्यतेनुसार पुढील कार्यवाही करण्यात यावी.

(५) या अधिनियमातील तरतुदींची माहिती होण्यासाठी व त्या अनुषंगाने प्रकरण भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोग, नवी दिल्ली यांना संदर्भित करता यावे, म्हणून सुरुवातीस पुणे व नागपूर येथे विभागीय स्तरावर देखील बैठका आयोजित करण्यात याव्यात.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०११८१४४८१७०८१० असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(वै. भू. लटके)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे सचिव.
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
४. मा. सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव.
५. मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक.

६. सर्व मंत्रालयीन विभागांचे अपर मुख्य सचिव / प्रधान सचिव / सचिव.
७. प्रधान सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
८. सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई.
९. विकास आयुक्त (उद्योग) उद्योग संचालनालय, मुंबई.
१०. महासंचालक, यशदा, पुणे.
११. डॉ. के. डी. सिंग, भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोग, नवी दिल्ली.
१२. श्री. अनुराग गोयल, सदस्य भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोग, नवी दिल्ली.
१३. सर्व विभागीय आयुक्त.
१४. सर्व जिल्हाधिकारी.
१५. सर्व जिल्हापरिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी.
१६. उद्योग, ऊर्जा व कामगार (उद्योग) विभागातील सर्व कार्यासने.
१७. निवड नस्ती (उद्योग-६)